

HORKHEIMER, M. & ADORNO, T.W. (1944), *Dialectic of Enlightenment*. New York: Seabury Press, 1972.

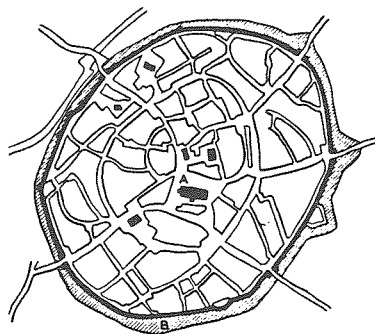
PROKOP, D. (1971), Versuch über Massenkultur und Spontaneität. Teoksessa D. Prokop, *Massenkultur und Spontaneität. Zur veränderten Warenform der Massenkommunikation im Spätkapitalismus*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag,

1974, s. 44-101.

SIMMEL, G. (1904), Fashion. *The American Journal of Sociology*, Vol. LXII, May 1957, Number 6, s. 541-558.

SORAMÄKI, M. (1980), Joukkoviihde muutina. Monikansallisen viihdeteollisuuden sosiologista tarkastelua. Tampereen yliopisto, tiedotusopin lisensiaattitutkimus, 1980.

seminaariraportti

AUTOMAATIO - TEKNOLOGIA - VIESTINTÄPOLITIikka

Tiedotusopillinen yhdistys Toy ry ja Yleisradi-on Ammattiopisto järjestivät syyskuun 8.-9. päivinä Helsingissä yhteisen seminaarin, jonka aiheena oli "Automaatio - teknologia - viestintäpolitiikka". Tässä suppeassa katsauksessa esitelen lyhyesti Yleisradion pääjohtaja Sakari Kiurun avajaissanonoja ja professori Seppo J. Halmeen alustusta sekä vielä lyhyemmin neljää muuta seminaarin kaikkiaan seitsemästä alustuksesta. Tässä tyystin käsittelyä vaille jääviä toimitussihteeri Ilkka Koskimiehen ja toimittaja Leila Välkevirran alustuksia on esitelty Sanoma-lehtimiehen numerossa 19/80.

Pääjohtaja Sakari Kiurun mielestä tuskin on sattuma että automaatiota ja uutta teknologiaa tutkivat juuri viestintäihmiset erityisen ponnekaasti juuri nyt. Kiuru arveli, että vielä 1970-luvulla tämä keskustelu ei olisi ollut oikein mahdollinen. Hänen mukaansa uuden teknologian energiaa ja työtä säästävät keksinnöt ovat uineet ikäänkuin pinnan alla, vaikka kaikki tietenkin on ollut pitkäaikaisen tuotekehittelyn tulosta. Kiuru totesi, että Pertti Hemäuksen tavoin voi tietysti lohdutella lehtimiehiä sillä, että uuden teknologian läpimurto on hidasta, mutta jos puhumme 1990-luvusta voimme sanoa sen olevan jo läsnä,

sillä tekevähän mikroprosessorit, digitaalit, teksti-tv:t, datasiirrot, hajautettu ATK-järjestelmä uusine tieto- ja sanojenkäsittelylaitteineen, lasikuitukaapelit, videogrammit, jopa suoraan koteihin lähetettävät satelliitit tuloaan.

Sakari Kiuru varoitteli, että elleivät tiedotusihmiset ota kehitystä vakavasti tutkiakseen ja asteettain keskustelun ehtoja insinööreiltä ja kauppiailta haltuunsa, meitä viedään emmekä me vie. Tässä vaiheessa Kiuru siteerasi runoilija Arvo Turtiaisen yhä ajankohtaista runoa:

- oletteko panneet merkille
että ihmiset eivät enää laula
iskelmälaulajat laulavat
että ihmiset eivät enää soita
sävelradio soi
ja että kahdeksan on aina kärjessä.
Eikö teitä peloitä
mihin ne oikein meitä vievät
ne kahdeksan kärjessä?

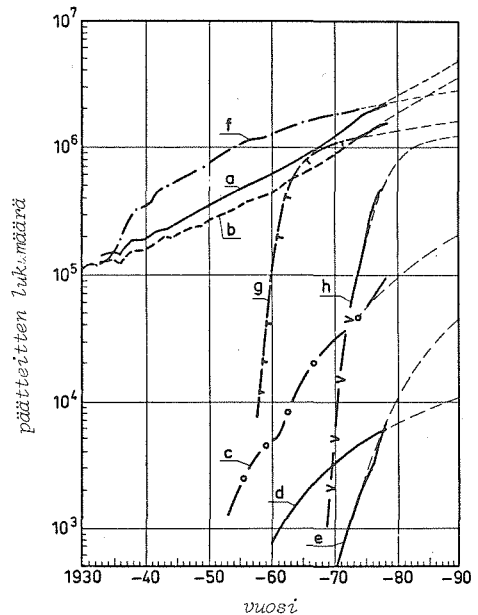
Kiurun mielestä viestinnän edustajat voivat - mikäli tehtävänsä oikein tulkitsevat - paneutua automaation ja uuden teknologian yhteiskunnallisiin syihin ja seurauksiin sekä viestittää niistä lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen. Tehtäväkenttä on vaativa, sillä ei ole tunnettava vain teknillisiä sovellutuksia, vaan myös se, kuka toimintaa viime kädessä ohjaa ja kuka kerää hyödyn, muistutti Yleisradion pääjohtaja avajaisenoissaan.

Professori Seppo J. Halme Teknillisestä Korkeakoulusta selvitteli alustuksessaan tietoliikenteen kehitystä. Hänen mukaansa tietoliikenteen kehitysvauhti on eksponenttista ja sivuhuomautuksena tähän Halme vielä lisäsi, että eksponenttinen kehitys päättyi räjähdykseen. Halme esitti alustuksessaan myöskin havaitsemansa empiirisen lain, jonka mukaan:

- virtapiirien ja transistorien lukumäärä kymmenkertaistuu joka neljäs vuosi
- joka kymmenes vuosi päästään kymmenen kertaa suurempaan pakkaustiheyteen
- viidessä vuodessa komponenttisulun hinta laskee yhteen kymmenesosaan.

Koska tämä kehitys on jatkunut 1950-luvun loppupuolelta lähtien, se on perusteellisesti vaikuttanut elektroniikkaan, komponenttien hintaan ja suorituskykyyn. Seuraavassa taulukossa Halme esittää laskelemiaan eräiden toetoliikenneverkostoissa käytettävien päätteitten kehityksestä 1930-luvulta 1970-luvun loppuvuosiin. Lisäksi taulukosta näkyy myös hänen ennustuksensa siitä kuinka käyrät mahdollisesti tulevat kulkemaan alkaneeilla 1980-luvulla.

a) puhelimet, b) puhelinkeskukset julkisessa verkostossa, c) yleisradioasemat, d) telex-päätteet, e) tietokonemodeemit, f) radioluvat (vuoteen 1974), g) televisioluvat (mustavalko- ja väritulvat), h) vain väritulvat

Apulaisprofessori Pertti Järvinen Tampereen yliopistosta painotti alustuksessaan (muuten Nordata-päiviltä hylätty alustus) sitä, kuinka ATK-kehittelyissä on sovellettu vuosisadan alun taylorismia eli oppia työn osittamisesta ja yksinkertaistamisesta. Järvinen varoitteli, että taylorismi ja automaatio eivät sovi yhteen, koska tämä aiheuttaa lisääntyvää työstä vieraantumista ja heikentää näin myös työn

tuottavutta. Apulaisprofessori Järvinen muistutti kuitenkin optimistisesti lopuksi, että mikroprosessorit voidaan ohjelmoida uudelleen, työtehtävien kannalta monipuolisemmin.

••

Ylitarkastaja Ilmari Pietarinen Valtiovarainministeriöstä kyseli puolestaan muodostaa-ko automaatio + tietoliikenne yhteiskunnallisen dynamiitin reseptin? Sen sijaan, että hän olisi vastannut tähän kysymykseen, Pietarinen esitti tuon reseptin seurauksia kuvaamaan kuusi otsikkoa, joiden perässä myös oli kysymysmerkit:

- fyysinen kuljetustarve vähenee?
- kulttuurin muodot muuttuvat?
- kaupungit autioituvat?
- perhe-elämä rasittuu?
- elinkeinoelämä vaarantuu?
- demokratian edellytykset vahvistuvat?

Näiden Pietarisen ounastelujen valossa tämä dynamiittiresepti vaikuttaa siis melkoisen risti-riitaiselta.

••

Ruotsista, maailman tiheimmin 'videoidusta' maasta, alustamaan saapunut Sveriges Radion

suunnittelupäällikkö Anne-Margrete Wachtmeister palautti teknologisen kehityksen vauhtia ja ruusuaisuutta romantisoineet karusti yhteiskunnalliseen todellisuuteen muistuttamalla mm. Yhdysvaltojen filminäyttelijöiden lakosta, jonka takana ovat suuret periaatteelliset kiistat siitä, kuinka tekijänoikeudet korvataan uuden tekniikan mahdollistaessa tuotteiden lähes rajattoman ja kontrolloimattoman levityksen.

••

Ja vielä tähän loppuun seminaarin annista professori Yrjö Littusen alustuksesta pari 'heittoa'. Littunen selvitti kantanaan, että näkemys, jonka mukaan aina kun havaitaan tietoa- aukko sinne pitää pumpata tietoa kuin nestettä, on kestävä. Tieto ei ole kuin neste, vaan tieto on prosessi, tähdensi Littunen. Informaation tarjonnan lisäämisen problemaattisuudesta Littunen otti esimerkiksi yleisradioyhtiöt, joilla hänen mukaansa ei ole olemassakaan skenarointia siitä miten kanavien lisääminen kehittäisi demokratiaa eli kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.

Juha Kulmanen

OIKAISU

Tiedotustutkimus 2/1980:ssa julkaistiin Leena Paldánin artikkeli *Englantilainen tiedotustutkimus - kohteita ja tekijöitä*. Artikkelin otsikko oli toimituksen laatima.

Leena Paldán toivoo oikaistavan otsikon maantieteellistä määrettä muotoon *brittiläinen*, koska hän käsittelee artikkelissaan myös Englannin ulkopuolisen Ison-Britannian tutkimuksen tilaa. Välitämme oikaisun ja pahoittelemme erhehtä. Artikkelin otsikko on korjatussa muodossaan siten *Brittiläinen tiedotustutkimus - kohteita ja tekijöitä*.

Lisättäköön vielä, ettei Paldánin artikkelin ja sitä seuraavan artikkelin väliseen taittokuviin liittyvä kysymysmerkki kytkeydy kummankaan jutun sisältöön.

Toimitus